

Isz Amerikos.

Baisi eksplozija.

Miestelis Chesterfield, Indianoje, beveik su visais likusi baltos nitroglycerinos eksplozijos išnaikintas: explodavo mat čia 80 kvortų nitroglycerinos. Prie to darbininkai liko sunkiai, gal mirtinai sužeisti ir visi miestelijai namai liko su smarkaus oro ir žemės sudrebėjimo sugriauti arba pagadyti ir tai teip, kad gyventojai turėjo iš jų išsikraustyti; teipogi daugelis žmonių liko sunkiaus ar lengviaus užgauti. 2 myli nuo Chesterfield esanti miesteliai Dalewille ir Yorktown teipogi nukentė: visi čia langai išsibyrėjo. Sudrebėjimą žemės jautė ant 15 mylių į visas puses.

Be maž gyvos ne palaidojo.

NEW ORLEANS, La. Pasimirę čia nuo geltonojo drugio 13 metų mergaitė, Rosa Roeli. Daktarai išdėvė palaidyti ją ir liko pranešta užsimančiam palaidojimui numirėliui, bet tasai tuojau ne galėjo užsiminti palaidojimui; po pietų atėjo galutinis laikas ir atkako laidotojas, bet mergaitė netikėtai atidarė akis. Į penkis valandas ji su visais pasitaisė. Išliko nuo užkasimo tik per tai, kad laidotojas ne galėjo, kaip jam buvo įsakyta, tuojau paimti kūną.

Žingeidai austrai.

KANSAS CITY. Australietis, Walter Evans, davė čia su Roentgenio zwiesia ištirti savo pilvą, kuriame rado daugybę stiklo smūto, winių, visokų geležgalių ir peilių geležesčių. Jis pasakoją teipogi, kad jo pilvui ne kenkia nė joki ir smarkiausi nuodai; priešusinkusių gydytojų prarijo jis tiek nuodų "Paryžiaus žalios", kad jų būtų užtekę ant nuuodintimo jaučio. Tai patį darė paskui su kitokiais nuodais, kaip antai: su arseniku, strichnina, morfijū ir tie jam ne kenkė. Nežinia, tikt, ar Evans iš prigimimo turi teip ne jauslų pilvą, ar moka jį koki nors būdu ne jauslų padaryti.

Maskoliszkos mokslinės Amerikos.

Amerikoj, nežiurint ant tikėjimiskos liuosybės, wienok Suwienytose Wiespatystėse uždrausta yra agituoti, rengti politiskos agitacijos ant naudos swetimų wiespatystesčių įtaisais. Tuom tarpu maskolių randas bando, ar ne pasieks jam pasėti čia suwo maskoliszką sėklą. Maskoliszki laikrasčiai praneša, kad per dėtinis staciatikiskų misijų mieste San Francisco dabar rengia daug staciatikiskų mokslainių wisokiose Suwienytose Wiespatystesčių sietuose. Ant užlaikymo tų mokslainių, ant algų mokiotojų, Peterburgo "szwenciausias" sinodas, taigi maskoliszkas randas, paskiria pinigų. Argi todėl Sawienytų Wiespatystesčių waldžios kęs sawo kraszte platinimą maskoliszkos politiskos agitacijos?

Laikrodzis žuvis pilnė.

Žvejai laivas "Hudeneganset", kuris nuo žvejonės sugrižo į Essex, Con., atgabeno wisokių daiktų išgriebtų iš jurių gilumų. Tarp tokių daiktų buvo ir aukšinis moteriskasis laikrodzlis, kurį rado pilvę pagauto potfizio. Laikrodzlis padirbtas Anglijoj, jis gerai užslaikęs, rodyklai sustojo ant 12 w. 12 min. Nežinia, tikt, ar jis netečia įpuolė į jures ir pateko į žuvis pilvę, ar gal but jo, kad sawininkė ir prigirė.

Nelaime ant geležinkelio.

Paducah, Ky. Priesz išsibėgimą iš De Koven, Ky. geležinkelio trukio, wiename pilname pasažierių wagone explodavo szildymo aparatas, dudos iszwadžiojancios karsztą garą sstruko ir szmoteliai iszakstė į wisas puses, wagonas umai prisipildė karszto garo ir wisi wagone esanti likosi arba sužeisti, arba skandžiai garo nuplikyti; sunkiausiai sužeistas likosi geležinkelio agentas Walkins, kuriam dudos szmotas, sudawęs, nuėmė abi kof, ir supjaustė wėdą; pasažierių Cameroną rado be žado ant grindų gulintį, moteris Mittle Scham sudėgė wisi drabužiai ir ji pati sunkiai apdegė.

Senas muszio laukas.

Netoli miestelio Reedland, Indijonų Teritorijoj, wienoje wietoje užtikio labai daug senų žmonių kaulų. Profesorius Edwin Walters pripažino, kad tai yra labai senas muszio laukas, muszias tas galėjo atsitikti apie 20000 metų atgal; daugumas atrastų kaulų, pagadyti matomai nuo sužeidimų. Prof. Walters twirtina, kad čia yra kaulai mažiausiai 100000 užmūsų žmonių. Jeigu tas spėjimas teisingas, tai pasirodo, kad labai seniai Amerika buvo tirszechas apgywenta negu dabar, jeigu wiename muszzyje galėjo kristi 100000 kareiwų.

Didelis gaisras.

ST. LOUIS, Mo. Užsidegė čia dideli degtinės warinyčia "Ravenswood Distillery Co", ant kertės Madison ave. ir 23 ul. Ugnis padarė ant 100000 dol. blėdies, kol ją įstengė suwaldyti. Tarp kitko, sudėgė 8000 baczkų degtinės sukrautos magazynuose. Ugnis užgimė čia mat nuo to, kad apywakarė darbininkai rito nuo wirszaus sukrautos baczkas. Beritanti išpuolė kamsztis wienos baczkos ir spiritas iš jos isztekė. Ugnis ant grindų, kur buvo padėtas žibury, nuo jo spiritas ir užsidegė. Darbininkai wos su dideliu wargu galėjo pats iszsigelbėti; superintendento sunos, O. I. Murphy, prie to sunkiai apdegė.

KITTANNING, Pa. Sudėgė čia geležies pardawinyčios Mc Coulough'o, Heitmano namų įtaisy. mų krautuwė, biurai Armstrongo wandens įtaisywų, Merchants National bank ir adwokatų Ross & Reynolds. Blėdį ugnies padaryti skaito nat 75000 dol. Teipogi lakstanczių akmenų keli žmonės likosi gana sunkiai apkulti.

Kiekwienas teip sako:

CASCARETS CANDY CATHARTIC yra tai stobukliausias gydyskio szio anizdas isz dūmose, turi garu smaka, gdo lapadinti ir dūmą iszrasztos, pilvą ir cziwija wisi sistemą, praezalina perazalimą, gdo galwos skandžiojimą, drugį ir uškwiojimą wienai.

Pirk. didieju C. C. szilke, 10, 25, 50 centu. Raudai wiose aptiekose ir iszgydywų gwa-tariuose.

Isz darbo lauko.

Spring Valley, Ill. Cziwnyszcziai kalnakasiai nusprendė grįžti prie darbo, kadangi ne esant wienybės tarp darbininkų, sztraikas turėtų but ne waistogu. Darbininkai Braid Wood, Wilmington, LaSalle ir Jones kastųjų, jau pirmiau sugrižo prie darbo. Sunku suprasti, kodėl darbininkai ne gal į wienybę suėiti, kodėl tarp jų nėra solidariskumo? Užkirsdami wieni kitiems kelią niekad pagerinimo sawo buwio ne iszderės, eidami gi wisur isz wien milijonai darbininkų lengwai priwerstų kelis szimtus nutukusių kapitalistų taikytiesi prie darbininkų reikalawimo. Stoka wienybės tarp darbininkų ir daro juos kapitalo wergais. Turinti milijonus kapitalistai ant susidurimu tweria trustus, darbininkai gi wienš kitam kelia užstoja. Kalbame apie reikalą pagerinimo darbininkų buwio, bet kaip gi tą atlikti, jeigu per nesupratimą sawo reikalų, per stoką wienybės, daugelis darbininkų pats pagerinimą daro neiszpildomu. Be wienybės tarp paczių darbininkų wisos kelbos apie pagerinimą buwio liks tikt kalbomis. Ant pagerinimo darbininkų buwio pirmiausiai reikia wienybės tarp paczių darbininkų. Kas užstoja kelią už sawo tiesas kariaujanciam darbininkui tikt todėl, kad ant szgidien ne nustoti kelių centų uždarbio, tas parduos sawo draugbrolius ir kituose atsitikimuose. Ant tokių ne galima niekada pasitikėti. Kas lauzo wisų užgirtą sztraiką, Kas balsuoja laike rinkimų už pinigų, tas žmonijai nieko gero ne paukaus, kadangi jis milijonų žmonių reikalus pardawinėja.

Pereitą sanwaite buvo Suwienytose Wiespatystėse isz wiso 236 nusibankrutinimai, pereitą metų, tą paczių sanwaite buvo jų 330; Kanadoj buvo jų 25, pereitą gi metų 38. Duno agentu-praneša wėl apie smarkesni gerinimasi darbo ir prekystos sunlygų; pasididino wėl labiausiai iszwėimas kwieciezių, medwilnės ir kornų; per 4 paskutines sanwaites isz Atlantiko portų iszwė wėdž kwieciezių 13459830 buszejų. Geležies ir plieno iszdirbimų

prekės kaip kur sumažėjo, bet už tai pasidawino jų reikalawimas teip, kad dirbtuws ne įstengia wisų reikalawimų įlaiką iszpildyti; pasididino iszwėimas masziwų į užrubežius.

Ameriką laiko už trustų krasztą, isz tikro, kur ne pažiu-rėsi, tweriasi wis nauji trustai, kurie teip darbininkus, kaip ir pirkėjus stengiasi į sawo pawaldinius pawersti, užmuszti ma-žesnius, ne turinčius didelių kapitalų dirbtuwių sawininkus. Dabar daugumas rytinių sztetų kapitalistų sutwėrė naują trustą, prie kurio pristojo daugumas didelių dirbtuwių sawininkų. Trustas tasai yra tai organizacija dirbtuwių plieninių dudu. Kapitalai jo isznesza 7000000 dol. Aparto, susijungę teipogi į trustą daugumas Amerikos fortepinų dirbtuwių sawininkų.

SEATONVILLE, Ill. Sztraikas kalnakasių traukiasi toliaus ir nežinia, kada pasibaigs. 22 d. Lapkriezių, Joliette ir Wilmingtone atsibuvo kastųjų sawininkų konwencijos, ant kurių buwo pakwiesti sztraikuojanczių darbininkų delegatai. Nežinia, ka ten u-watė; sako buk nutarė mokėti po 65c už toną anglių. Saważiauz čia isz darbininkų pusės didžiutu czių samdininkų, kurie pradėjo kalbėti už kompanijas. Nepasiduo-kime tikt tokiems suwadžio-tojams, laikykimės tikt wisi wienybės, o nėra abejonės, kad mus darbininkų bus wirszus!

Mainierius J. G.

NEW YORK. 200 mantelių sawiwe Delaneyo dirbtuwsę palowė dirbė. Priežastis sztraiko yra ta, kad dirbtuwių sawininkas bandė numażinti darbininkų uždarbi. Keturiuos sawwaiktes algal prigulinti į organizaciją darbininkai padarė kontraktus su 800 kontraktorių kaslink uždarbio ir tie kontraktai dabar pasibaigė. Jeigu nepasieks padaryti naujų kontraktų, sztraikas iszsiplatys dar labiau.

LANCASHIRE PAWIETIJ, Anglijoj, medwilnės werpinyčių ir audinyčių sawininkai nusprendė numażinti darbininkų uždarbi, bet darbininkai ant to nesutiko ir rengiasi paliauti dirbė, prie sztraiko prisidėtu darbininkai ir kiti apskrieję, sztraike tame ims dalywum isz wiso 200000 darbininkų.

CHICAGO. Kompanija "The Inland Iron & Forge Co" nupirko triobas dirbtuwių "East Chicago Iron and Steel Co", East Chicagoj ir rengiasi pradėti neug-žalio darbą. Isz syk priims 700 darbininkų, toliaus žada jų skaitliu padidinti.

IRON MOUNTAIN, Mich. Geležies kastynėse likosi čia pakeltas darbininkų uždarbis ant 10%; kaip ateinancios žinios garsina, darbą čia gauna ir szwie-žiai atkakė darbininkai. Apskritai, darbo iszlygos Michigano sztete yra gana geros.

COAL CITY, Ill. Sztraikas anglekasių Washingtono kastynėse psuibaigė. Sawininkai kastynių "Star Coal Co", "Rig Four Coal Co" ir "Wilmington Coal Mining & Manufacturing Co" sutiko mokėti darbininkams po 77c, Tose kastynėse dirba 3000 darbininkų.

BUFFALO, N. Y. Triobos rengiamos čia geležies liejinyčios jau likosi pastatytos; dirbtuws tos nuo ateinancio pawasario pradės dirbti. Iszsyk patilps 1000 darbininkų.

YOUNGSTOWN, Oh. Keturiuos didėles ir daug mažesnių kal-kinių akmenų skaldinyčių Mar-koning klones apgarsino darbininkams, kad jų uždarbi padidina ant 20%.

DETROITE, Mich. Kaip ateinancios žinios garsina, žada čia parengti neuzilgio didelę geležin-keliam wagonų dirbtuwsę; teipogi žada čia parengti ir stiklo dirbtuwsę.

SPRING VALLEY Ill. Susitarinko čia ant konwencijos anglekasių. Susitarinko ne sutiko ant kastynių sawininkų pasiulytos užmokesnio normos.

PITTSBURG, Pa. Jones ir Langhlin, nuo 1 d. Grudžio, pa-kelė uždarbi sawo darbininkų ant 10%.

NEW YORK. Susitwėrė čia naujas didelis trustas: susijungė mat wiso Amerikos drato, dratin-čių winių, sztangų ir tulos plieno dirbtuws.

NEW YORK. 2000 darbininkų dirbančių prie klijomio szėnių ant požeminio geležinkelio ant 2 ave. pakelė sztraiką.

CASCARETS sudrūna kepenis, inkstus ir pilw. Niekad nekad. 10c.

ISZ Lietuwiszku dirwu

Reikaluose musų mokslainių.

Acziu Diewui, musų kelis kar-tus pekeltą klausymą apie reika-lą geresnių lietuwiszkų mokslai-nių paėmė jau ir kiti laikrasčiai. Dabar ant syk "Garsas" ir "Kar-das" patalpino straipsnius apie tą dalyką. "Kardas" paduoda, kad "Baltimorės Lietuwiszkas Poli-tiskzas Kliubas" padawė įneszim-p: 1) kad padaryti surasž lietu-wiszkių szėimynų ir jų waikų einanczių į mokslaines arba norin-czių eiti; 2) jeigu atsirastų nors 1000 szėimynų reikalaujanczių mokslainės, tokį surasž paduoti miesto apszwietimo komisijai ir pareikalauti grynai lietuwiszkos publikskos mokslainės, kurią miestas turėtų užlaikyti sawo kasztais. Pagal szitą projektą, kaip sako "Kardas", galima but įtaisyti lietuwiszkas mokslaines: Baltimorėj, Chicagoj, New York-e, Brooklyne, Philadelphiaj, Shenandoryj, Mahanoy City ir tt. kur tikt lietuwių užtektinai yra.

"Garsas" teipogi klausymą lietuwiszkų mokslainių stato ant pirmos wietos, nesibaigina nė publikskų. Isz tikro, jeigu pasi-sektų mums nors wienas, arba dwi iszgauti publikskas mokslaines, jos priwerstų ir užwėdėtus parapi-jinių gerinti sawasias, nes kitaip parapijinės ne teiktų ant galo mo-kintinių, jeigu pasiiktų ant to paties laipsnio kaip dabar. Jeigu žmonės reikalauja publikskų lietuwiszkų mokslainių, tai tur-but tikt todėl, kad parapijinės mokslainės ne atsako reikalui; jeigu jos atsakančiai pasigerys ir jeigu jos bus geresnės už publiks-kas, nieks publikskų ne įjeszkos.

Isz Pittsburg, Pa.

Mes, Pittsburgo Lietuwiszkas Kliubas, atsiszaukiame į wisas A-merikos lietuwiszkas redakcijas ir prasome kiekwienos prisiusti sawo laikrasztį, ir gal teiksia pri-siusti po kelis egzempliorius knyg-sawo spausuwtę spaudintų. Musų Kliubas užsidėjo 28 d. Lap-kriezių, wirszininkai likosi iszrinkti szitie:

pirmsėdis—P. Nagaitis, sekr. ir knyg.—A. Brazniskas, iždin.—Kun. J. Sutkaitis, Mieris Kliubo yra toks: dirbti dėl apszwietos sawo draugų ir wisuomenės, wienu žodžiu welkiti tą, kas tikt yra ant labo musų brolių.

Wardo kliubui ne dawėme, tikt pawadinome jį "Draugyszkai Mokslu Kliubu". Uždedam ir skaitinyčią, kuri atsidaro nuo 29 d. Lapkriezių, ant 7 walandos wakar-e po bažnytiniam ruime.

Aukos, kokias kas prisigs, bus garsintos per laikrasztius, bus paduoti ir wardai aukautojų.

Siuenciant aukas, meldžiamė padėti adresu:

LITHUANIAN LIBRARY, 712 Carson st., S.S. Pittsburgh, Pa.

Isz Danville, Ill.

26 d. Lapkriezių atsibuvo čia prowa 8 lietuwininkų apskystų už iszpjowimą laike sztraiko farmerio karwii; wienok sudžia apskystus isztesino, kadangi ne galima buwo susekti, kas tas karwes papowė.

Westvillej priesz sztraiką buwo apie 300 lietuwių, dabar gi jų tiek priwaziawo, kad wisas szfat-tas pilnas ir szwiežiai atkakės ilgai turi laukti, kol gauna darb-ą. Užmokesnis už darbą szį metą truputį geresnis negu pernai. Szį metą kompanija ne gal priwersti darbininkų imti walgio produktus isz jos sztoro už dwigubą prekę, kaip pirmiau buwo: dabar darbininkai gal wisą pirkti, kur jieims palinka. Wisi darbininkai riszasi į unių, už ką nieko ne re-ikia mokėti, mokame tikt po 10c.

nuo uždirbo doliaro ant suszelpi-mo sztraikuojanczių dar darbin-ku.

Nedarykime juokų isz mokslo!

N. 94 "Saulė" peikia "Tėwy-nės Myletojų Draugystę" už isz-leidimą tragėdijos "Keistutis". Czia mės ne misliame gincytiesi apie naudingumą, arba nenaudingumą to iszleidimo, kadangi "Saulės" raszėjui gal rodytiesi knigutė "apie Blaiwystę" reika-lingesni negu kokia kitokia, kiti wėl gal manyti, kad "Saulė" sawo skaitytojams. Raszėjas recenzijos nupekia Kapsio wertim, tikt tie argumantai, ant kokių paremia sawo nupekimus, yra netikę: ką galime už wertejo kalte, tame nėra jo kaltės. "Saulė" užmeta Kapsui, kad wertime eilės ne turi galų arba rimų ir kad wienos eilės turi 9, kitos 10 ir 11 sillabų. Tame Kapsio kaltės nėra, kadangi eilės gal but rimuotos, kaip ne rimuotos, daugumas mu-sų žmonių dainų ne turi rimų, daugelis ir lenkiskų eilių raszė-ju, ant kokių wisada remiasi "Saulė", raszė lygiai rimuotos, kaip ir ne rimuotos, tokių eilių griebėsi kaip čia ir Mickiewicz ir kiti; geriausios lotyniskos arba grekiskos eilės wisos ne turi rimų tikt mierę ir ritmą; tokių eilių yra teipogi gana rasztuose geriausių kitų tautų raszėjų. Miera eilių nosiremia ant sillabų skaitliaus. Rods lenkiską kalbą, neturinti ilgų ir trumpų sillabų wortoja sillabines eiles, bet ir geriausi lenkiskzi raszėjai bandė kaip kada kitokios mios, wortojuos kitose kalbose. Pa-imkime sztai szitas Mickiewiczio eiles:

Zkąd li i twinii wra i cali? Znocej wra i cali wy i cieczki, Wielez li i py bo i gate

W cerkwiach, kos i ciolach zdo i byte...

Pagal "Saulės" pamokimą, butu priderėtų ir Mickiewiczui tikt kiales garyti, o ne eiles ra-szyti. Nors "Saulė" Donaldacziu rasztuose, apart "bukawų", nieko daugiaus ne mato, bet wisi tie rasztai wisų ne tikt lietuwiszkų filologų ir literatų už geriausius ir swarbiausius lietuwiszkus rasztus pripažinti, o jo eilės nėra ne sillabų mios, ne rimų. Wisi eilių raszėjai žino, kad sillabos ne wienodos, kad yra ilgos ir trumpos, kaip muzikoj yra czielos, pusės, czwertys ir suriszos natos; kaip muzikoj yra taktai ne lygiai turinti natą, tas pats yra ir eilės su sillabomis; ir eilės turi sawo taktus, kuriuose nely-giai yra sillabų.

Todėl, jeigu už formą eilių Keistucziu bara "Tėwynės Myle-tojų Draugystę" "Saulės" raszė-lynių, tai tikt parodo, kad pats ne-žino pamatų eilių raszymo. Neži-nant gi argi galima kitus mokytį? Geriaus palikime kiekwienam spręsti apie tą, apie ką kasgeriaus iszmano, o tasyk ne reiks mums patiems ant juoko sawę statyti.

Naujausi iszradimai.

Angliszkis Londono laikras-čiai praneša apie atliktas dabar bandawones su wienu amerikoni-zku iszradimu; bandawonės pasie-kė kuo geriausiai. Iszradimas tasai yra: padaryti medį nedegancziu neperkeiciant jo parwos ir kito-kių ypatybių. Iszmirkytas iszradė-jo padirbtame skystime medis pasidaro su wisu nedegancziu, o tas ant medžio ypatybių ne atsilie-pia, ne permainingo nė jo kietaumo, ne parwos; prie atliktų banda-wonių pasirodė, kad ne dega karscziausioje ugnij ne tikt dideli medžio szmotai, bet ir nuob-lyuotos skiedros. Jeigu tas skysti-mas galėtų padaryti ne degan-cziais ir sziaudus, tai isz tikro musų kaimus galima but apsa-uoti nuo gaisrų, kurie teip daug blėdies Lietuwoj atgabena; užtek-tu aplaistyti szindinius stogus su tuom skystimu ir trioba ne užsidegtu.

Maskoliszkas technikas, Garnicz Garnicki, gywenantis Paryžiuje, iszrado prietaisą ant gelbėjimo atgijusių palaidotų numirėlių, kaip gana tankiai atsitinka. Prie-taisa ta, prie mažiausio grabę gu-tyliu sukrutėjimo, atlieka sawo užduotę; prie to į užkastą grabę prisigrėbia zwiesia ir oras, o ant kapo, kuriame numirėlis sukrutė-jo, iszkyla wėlawia ir warpeliai kapinių sargo namuose pradeda toujaus skambėti. Prietaisa teip pritaisyta, kad isz kapo, jeigu kunas ir pradeda gesti, ant pa-wirsziaus ne gal iszeiti nuodingi gazai. Prietaisą tą galima pritaisy-ti prie daugelio grabų; nuimti jį galima neardant kapo. Pa-ryžiaus sweiktos užwėizda rado tą prietaisą už atsakančia sawo užduotei ir naudinga.

Neseniai likosi iszrasztas elek-triskza skripka. Susidėda ji isz kliawinturos kaip ir wargonai, kliawisai sujungti elektriskzais dratais su striunomis, ant jų gra-jijantis teip spaudo kliawisuz kaip ir grajjiant ant wargonų, bet muzika ispuola kaipi kad grajjytų ant daugelio skripkų. Geri skripkorai orkestrose turi but brangiai apmokami, todėl užlaikymas orkestros brangiai kasztuoja, prie szito naujo iszradi-mo tas ateis daug pigiaus, kadangi, wieton daugelio muzikantų griežiančių ant skripkų, wijolen-czių, basų, užteks wieno muzi-kanto grajjjancziu ant kliawiatu-ros.

Prancuiziskzas laikrasztis, "Revue Scientifique" paduoda, buk Paryžiaus fizikas, Charles Henry, iszrado būdą užlaikymo ne nyk-stanczių parwų ne wartojant nė jokios parwos, bet tiesiog isz saulės spindulių. Žinote, kad isz muihtuoto wandens galima pada-ryti burbulos, kurie, juo labiau iszspusti, juo dailesnes turi par-was; tokią ypatybę turi ir kiti skystimai. Taigi p. Henry iszrado būdą, kaip tokias parwas per-neszti ant wisokių daiktų, kaip antai: ant popieros, ant medžio, arba ir ant audimo ir parwos sy-lia, kaip pernesztos, ant tų daiktų ant wisada pasilieka.

Kaip gywana prancuiziski ukininkai.

Prancuiziski ukininkai pralei-džia laiką prie darbo, gywana sweikai. Wasaros laike kelia jie rytmetį 3 w., žiemą gi ant 6½. Gywuliai jų wisada namieje, to-rad juos paszėrę, prancuiziski kaimieciai geria kawą su pienu ir apie 4 w. traukia į lauką ant darbo. Moterys dirba lygiai su wyriskiais; jeigu prireikia, jos aria ir szieną arba kwieciezių pjau-ria. Apie 8 wal. užkanda kiek, užgeria wyno ir wėl dirba iki 11 wal. Sugrižę nuo darbo wada pietus, prie kiekwieno walgio wortoja wyną. 2½ wal. yra ir eilės su sillabomis; ir eilės turi sawo taktus, kuriuose nely-giai yra sillabų.

Zemą ukininkai ilisi: waikai mokinasi mokslainių, suaugę ska-i-to laikrasztius ir knigas. Laikrasz-čius skaito wisi be skyriaus; per-kaitymą prancuiziski ukininkai apszwiczia ir kyla wis augsz-ty.

Kiekwiename ir mažame pran-cuiziskame kaimelyj yra wisokios draugystės; dangiausiai yra pa-gelbos draugysczijų, kurių sana-riai, už mažą mokestį, wisada ligoj turi daktaro pagelbą, toliaus eina strielczių draugystės, muzikalizs-kos ir giesminjiskos. Strielczių draugystės remia ir randas, ka-dangi jos augina geriausius striel-czius reikalingus. kariauonj. Geriausius strielcziams paskiria kas metą downas, kaip antai gerus karabinus ir kitokius prie medžioklės raikalingus daiktus. Muzikalizskos ir giesminjiskos draugystės yra beveik kiekwie-name Prancuizijos kaimė, kurių į-tekė ant jaunuomenės yra labai dideli; draugystės tos užlaiko, teip sakant, ant doraus kelio abie-ju lyčių jaunuomenę.

Dorizskai prancuiziski kaimie-ciai stowi daug augszciaus negu, paweikslan, Lenkijoj, Lie-tuwoj, Maskolijoj. Kaimuose, jei-gu stowi kur kareiwai, tai jų pilnos buwa karczemos ir kawos pardawinyčios, bet tarp kareiwų merginių karczemos niekada ne

galima patikti. Jeigu dideliuose Prancuizijos miestuose, kaip wisur, moterys dorizskai ne per augsztai stowi, ypacz gi Pary-žiaus moterų palestuwawimai pagarsėjo, tai už tai kaimų mo-terys Prancuizijoj stowi dorizs-kai augszciaus ir už musiezkes: musiezkes juk nesidrowi su mas-koliaus kareiwiais eiti į kar-czemą ir su jais draugauti.

NAUJOS KNYGOS.

Gipsinis Jotis. Paweikslis isz noturos. Per Kytrumą. Paweikslis isz gyvenimo. Parasz gra-was Lelywa, Lietuwiszkal iszgul-dė Jonas. 1897. Spausuwtėje "Garso Amerikos Lietuwi", She-nandoah, Pa.

Teip wiename, kaip ir kitame paweikslėlyj grovas Lelywa ban-do parodyti peiktinus darbus maskoliszkų urėdnikų Lietuwoj ir piktus, demoralizuojanczius waisius pancziojimo wietinių gai-walių. Pirmame paweikslėlyj au-torius apraszo, kaip wienas isz didžturczių miesto Wilniaus, Montwila, statydamas naujus na-mus, dawė ant jų padirbti gipsi-nį miesto Wilniaus ženklą, jo-tų. Už tai prisikabino prie Mon-wilos miesto policijos wirszin-kaus ir ne tikt norėjo priwersti nuimti joti, bet dar uždėti ant drystancziu tokį ženklą statyti didelę bausmę. Montwilą nuo bausmės ir joti nuo isznaikinimo iszgelbėjo tikt tas, kad užwė-žėtojas jeneral-gubernatoriaus kancelarijos ne kentė policijos wirszinjko.

Antrame paweikslėlyj grovas Lelywa parodo mums waisius, kokius gimdo apsunkinimai wie-tiniams gawalams pirkti žemę; tas apsunkinimas gimdo tarp maskolių skundėjus denuncijan-tus, tarp katalikų gi weidmai-nius. Ukininkai Kacziuliai Ko-chanowas ne dawė daleidimo pirkti žemės sklypelį; tas nuo uriadajto dažinojės prižasti kodėl to daleidimo ne gawo, pra-deda lankyti cerkwę, skundės jį popas iszduoda jam palaiudy-jimą, buk jis yra karsztu cerkwės lankytojum, su tuom jis wėl ke-liauja į Wilnij pas jeneral-gub-ernatorių, kuris iszduoda da-leidimą. Kacziulis perka žemę, bet sykį ją užsiraszęs, paliauja wėl cerkwę lankęs.

Jonas isz Kempes ir Szilka. Pa-raszė K. Bukowietis. 1897. Spausuwtėje "Garso Amerikos Lietuwi", Shenandoah, Pa. Yra tai newa pasaka, newa bal-ada parasyta eilėmis. Eilės, nors kaip kur ne lygios, wieto-mis ne atsakanti rimai, bet ne niekenės už daugelį musų eilių. Weikėj, Jona isz Kempės, p. Bukowietis sykį wadina lenku, tai wėl kryžiuo, kaip antai ant 5 pul., kur tasai kryžiuokas pa-teko turbut tikt ant padarymo rimo su raitoku. Toliaus jau jis wėl lenkų pastoja. Weikėj as čia pats papasakoja, teip sa-kant sawo biografiją, ir atliekęs tą, mirszta.

Draugysczijų reikalai.

Ant apswarstymo apie užma-nytą Lietuwiszką Tautiszką Susi-wienymą, ant apkalbėjimo kaip galima tarp Lietuwių pakelti apszwietimą ir pagerinti materija-liszką jų buwį, administracijos grynai tautiszkų lietuwiszkų draugysczijų Chicagoj, tai yra: jų pirmsėdžiai, pagelbininkai ir rasztininkai laikys susirinkimą Pu-laskio salėj, rume 34, 800 S. Ash-land Ave., Chicagoj, 12 d. Gruo-džio, 1897 m. 3 walandą po pie-tų.

KOMITETAS.

Subatoj, 4 Grudžio (December), 7 walandą wakare, salėj Pulaskio, rumas 34, "Dr-tė Teisybės Myletojų" laikys mitingą, ant kurio wisus sanarius tos draugystės ir norinczius pristoti užpraszo pributi.

Su guodone, ADMINISTRACIJA.

Draugystė "Liuosybės" laikys sawo mėnesinį susirinkimą wo-kiskzjoj salei p. Friep Szlejero, po nr. 632 S. Canal st., Chicagoj, nedėlioj, 5 Grudžio, 1897 m., 4 walandą po pusiaudienio, ant ku-rio yra užpraszmoti pributi wisi jos sanariai, teipogi ir norinti prisiraszti dori žmonės Lietuwai; tegul pasiskubina, pakol dar mo-kestis įstojimo pigus, nes ne po-ligam laikui įstojimo mokestis bus pakeltas.

Su guodone, Dr-tė LIUOSYBES.

ISZ WISUR.

|| Odesa, pas savo seserį, atvažiavo atsilankyti Vilniaus prekęs Salz. Patikęs ant uležios seserį, pasaukė drožką ir jį sušodę, atvažiavo į jos gyvenimą. Ant kelio Salz užsimanė užsukti popierosp, bet pasirodė, kad ne turi briediukų. Liepė sustoti vežėjui ir išlipęs nuėjo į kromelį jų nusipirkti. Gawęs dėžutę, išsitraukė briediuką ir pabraukė. Briediukas užsėdė ir uždegė kitą kyszantį iš dėžutės, nuo to užsėdė ir kitos esancijos dėžutės ir užgimė eksplozija. Salz, pajutęs skaudėjimą, papurtė ranką ir deganti briediukų dėžutė pataikė į aki. Išgirdusi riksmą, kromelio saviņkė teiņogi pradėjo rėkti. Salz išbėgo apt uležios ir sėdėk pagelbos. Sėdinti ant drožkos sesuo bandė ateiti į pagalbą broliui, bet šokant ant žemės, užsikabino jos drabužiai už drožkos asies ir ji puolė ant trotuaro. Ant pakelto riksmo subėgo prekęjai iš aplinkinių kromelių ir prašė, kada wiskas nutilo, pasirodė, kad Salz akis išdegė ir ištekėjo, jo gi sesuo gulėjo ant trotuaro su trupėjusiais galvos kaulais.

|| Kaime Lebedžiovo, Kelčių gub., pietinėj Lenkijoje, ukinikas, Martynas Maleszak, išvažiavo į lauką moliu prisikasti, drauge su juom, su spatais išėjo ten ir dwi ukiniko dukters, bet kad jos ejo tiesiog takeliu. o tėwas waziawo aplink keliu, todėl merginias prie moliduobės atėjo greičiaus. Atvažiawęs tėwas rado ant kranto geldą, bet merginų čia ne buvo; tikėdamas, kad jos nuėjo į girią grybauti, pradėjo jas sėdukti, bet ne gawęs atsakyti, sugrįžo prie wežio. Tuom tarpu atėjo ir merginų motina. Išgirdusi, kad dukterų nėra, ji prisėdė. Pasaukė laukę dirbantį kaimyną ir pradėjo duobę kasti. Nukasę keles pėdas molio, pamatė plaukus, toliaus kasdami atsargiai, atkasė kaklą, galvą ir pažino, kad tai buvo jauniausioji ukiniko dukter. Toliaus, dar giliaus, iškasę apie 40 weimų moliu, rado ir wyresnęją merginą; abi buvo jau ne gywas. Wyresnėji torėjo 19, jaunesnėji gi tikt 16 metų amžiaus.

|| Per tris bertainius szių metų neispasakytai daug laių ant jurių susidaužė; wien werte pasendusi angliškų laių siekia 75000000 dol.; pilnos žinios apie pasendusius laurus tik krasztų ir su jais drauge pražuwsių taworų werte dar neapgarsytos. Kaslink skaitliaus prigerusių žmonių, žinoma tikt buwsių ant pasendusių laių, tai iki 1 d. Lapkriczių szių metų prigerė jų isz wiso 1969, nors apie tiek tikrai žino; gal wienok jų pasirodyti dar daugias, kadangi dar daug yra tokių laių, kurie isz plaukę isz portų, ne atėjo į wietę, kur buvo iszplaukę; taigi apie tuos laurus ir apie ant jų buwsius žmonis nieko ne žinia, kas su jais atsitiko.

|| Wenas darbinjkas netoli miestelio Hoersthalm, ant salos Zelandijos, Danijoje, rado durpinęzių kuną mažo waiiko. Isztraukė jį ant kranto ir ant durpinęzių pawirsziiaus iszkilo kietas kunas. Jis papisukojo apie tą radinį sawo darbdawini ir tam atėjus, isztraukė isz durpinęzių antrą kuną; tasyk-patemyjo, kad prie to kuno pririzti dar kunas moteriszkes ir waiiko. Kunų moteriszkes pažino: buvo tai 34 metų toj apygardoj padjstama moteriszke, kuri isztekėjo už wieno berno. Iszsiwedė jį isz namų wissus sawo 4 waiikus, apriszo juos su wirwe ir prie jos prisirizusi pati, szoko į durpinęzių, kurioj wisi rado galp.

|| Ant užlaikymo kariaunos ir kariszkos laiwynės ant ateinančių metų Prancuzija paskiria iszwiso 91247832 fr.; prie to wienok senu kareiwų pensijos ne prisikaitytos. Isz tų pinigų, ant užlaikymo žemės kariaunos paskirta 627 milijonai, ant kariszkos laiwynės gi 2851 mjl. Prancuzija užlaiko apie 550000 kareiwų po ginklais, jos gi laiwynė už-

ma antrą wietą tarp swieto wieszpatszių. Suwienytos gi Wieszpatystės Sziaurinės Amerikos užlaiko netoli 25000 kareiwų, jos laiwynė užima 7 wietų, užlaikymas gi tų kariszku pajiegy kasztuoja bewiek tiek jau, kaip ir Prancuzijai.

|| Isz Kekscholmo, Estijoje, raso: Miesto policija gawo žinją, buk gywenanti Kekscholme mieslasziydystės sesuo, Korchonen, pagimdziusi waiiką, jį užsmaugė. Pasaukta į policiją, ji užsigynė, bet tą paciją naktį iszbėgo ji isz czia į kaimą Alapuszi, pas sunų prekęjo Parikke. Kaip tikt ji czia atkako, jaunas Parikke nusidawė serganczių ir liepė nieko ne įleisti, net pardawinyczios pagelbinjks uždraudė pas sawą ateiti. Kada parwažiawę tėwainorejo sunų atlankyti, rado ligiai merginą, kaip ir jauną prekęją ne gywas: jie mat nasizowė.

|| Kudot apskritij, ant salos Borneo, pietinėj Azijoje, iszkilgai wissu pakranczių jautė žemės drebėjimą, jurių wilyns iszkilo augstyn ir užliejo didelius pakrancziųplotus. Priesais Labuan isz jurių iszkilo nauja sala ant 60 pėdų augszcziaus jurių wandenų pawirsziiaus, ji užima 400 yardų, bet dar wis didinasi. Dangelij wietų ant tos naujos salos yra deganti gazai, kurie turi petrolejus kwapą. Žwejai bandė tą gazą uždegti, nuo ko liepsna umai pakilo ant kelių szimty pėdų augstyn.

|| Maskwos darbo namus likosi patalpintas už elgetawimą 140 metų senelis. Nors tiek metų nesza ant sawo peczių, bet waiszczioja twirtai, geriaus negu ne wienas 70 metų senelis. Jis buwo už koki ten nusidėjimą isziųstas į Siberiją, bet isz ten pėkszczias parėjo į Maskwą. Tėwai jo teiņogi ilgai ant swieto iszgiweno: tėwas sulaukė net 150 metų. Kaip žinowai sprenžia, todėl minėtas senelis teiį ilgai kuno twirtumą užlaikė, kad jis niekada degtinės ne gėrė, kuri smarkiausiai žmonių amžį trumpina.

|| Ant Kaukazo, Gori pawietij, atsitiko debesų praplyszimai, prie ko ne apsiėjo be žmogiszku aukų. Ant wienos farmos susirinko daug wyriszių ir merginų prie darymo wywo. Ant syk dideli wandens wilyns nunesz pusę namų su juose esanciais žmonėmis; prie to dwi moteriszkes prigerė. Wiena rado ant rytojus apie 6 wior. nuo kaimo, kuną gi kitos net 30 w. nuo kaimo ant iszkilusio kranto upės Riono.

|| Maskwos uniwersitete, ant fioliologiszko fokulteto klasizskų mokslų dalies szi metų wisi ne skaito lekcijų, kadangi nėra nė wieno studento. Rodo buvo prisiraszęs wienas, bet tas pamatęs, kad reikia wienam klauyti lekcijų daugybės profesorių, persigandęs perėjo ant kitų fakultetų, kur studentų yra daugias; klasizskų gi mokslų profesoriai pasiliko wisi be studentų.

|| Maskoliszkas randas pradeda weliai leisti ant žydų pancziųjimo uždėtus raiszczius: dabar wieszpatystės rodoj perkratinėja užmanymus apie wisokius paliuosa-winus, kaip sako, likosi jau už-girta, kad baigę uniwersitet, teipogi keliaujanti prekęjų ir fabriky agentai žydai turi tiesą wazi-aėti gywenti po wiss Maskolij, kas jienu pirma buwo uždrausta.

|| 6 d. Lapkriczių, mieste Semionowe, Nižne Nowgorodo gub. rytinėj Maskolijoje, užsidedęs su liczyna wyriszkis, patikęs ant uležios pagelbinjka sudo prokuro-ro, paleido jį dar rewolwiero suziuw, persowė kepurę, paskui metė rewolwerį į popierę suwyniotą ir pats pabėgo; ant popieręs buwo parasyta: "karsztas nusudyty apkaltintojui".

|| Isz Warsawos ateina žinios, buk ant stowinezių ant stacijs pasažierinio trukio užbėgo ant tų szenių ileistas taworinis trukis. Susimuszimas buwo teip smar-

kus, kad keli wagonai pasažierinio trukio susidaužė; prie to 11 žmonių likosi ant wietos užmusztų, sunkiai gi suzeisti yra 22.

|| Wiename kaimė, netoli Miskolcz, Wengrijoj, awinjkas, užtikęs sawo paciją lowjos sawo taworscziumi, Adorjanu, pagrie-bė kirwį ir su juom nukirto jam galvą ir liepė ją sawo moterei paimti ant atminties. Moteris pakėlė riksmą, ant kurio subėgo kaimynai, suriszo žmogžudį ir atidawė jį žandarams.

|| Anglizskas garliawys "Ar-desson", ties Dungenes, ant Atlantiko, susimuszė su austrailizsku garliawiu "Tokio". Pask-tinis teip drociai likosi pagady-tis, kad neužligio potam pasken-do. Keturi nuo jo juriņkai pri-gėrė, 19 gi iszgėlbėjo locmanų waltys.

|| Mieste Antwerpene, Belgi-joj, laike parodymo teatre, kada jį susirinko daug žmonių, pasi-rodė ugnis, kuri teip greitaiai platinosi, kad wiena isz giesmin-jų, italijonė Laureani, sudėgė; susigrudime terpduryj daug žmo-nių likosi sumnytių.

|| Ties Tournau, Pietinėj Pran-cuzijoje, susimuszė trukis wežan-tis darbinjks su pasažieriniu geležinkelio trukiu. Prie to 12 žmonių likosi užmusztų, suzeistu gi ir tai sunkiai yra kelios de-szimtys.

|| Anglijos pakrantėse siautė neispasakytai smarkios wėtros; laike kurių daug wisokių laių susidaužė; kiek iki sziol jau žino, prigėrė prie to ir 30 nuo pasken-dusių laių jarinjku.

|| Berlyne, ant uležios Shoehauser Allee, fejerwerky dirbtuwėj atsitiko smarki eksplozija, kurios wienas wyriszkis ir dwi merginos likosi užmusztos, 7 gi darbinjka tapo sunkiai suzeisti.

|| Maras Indijose platinasi wėl labiaus, ypacz apskriečiuose Pu-na ir Surat, prisigriebė jau ir apskriczio Ahmednagar. Didesni Ahmednagar miesto gywentojų dalis iszbėgiojo.

|| Dware Guryu, wakarinių Prusų prowincijoje, 40 darbinjku priimtų czia ant darbo, atkakusis isz Maskolijos, apsigro; apsigro jie tuojaus pawalgę wakariene, nuo kurios, turbūt, užsiuodino.

|| Už 10 mėnesių szių metų, Prancuzija parsigabeno isz swetur wisokių taworų už 3228435000 frankų, iszgabeno gi sawo taworų į swetimus krasztus už 3002 675000 frankų.

|| Prekęs Dreyfus, Paryžiuje, Prancuzijos sostapilė; su smakių pagelba nužudė sawę, sawo moterį ir trejetą dukterų nuo 7 iki 15 metų

"Lietuvos" Agentas.
"Lietuvos" keliaujanczių agen-tų yra Wincas Kudaruskas. Ji-sai sziose dienose atsilankys New Yorke ir Brooklyne priimi-nėn prenumeratą nuo senu skait-ytojų ir užraszinė naujus skait-ytojus. Deltoji meldžiame wisų tenyszczzių lietuwų, kaip senu, teip ir naujų skaitytojų, pas ku-riuos musų agentas atsilankys, užsimokėti prenumeratą agentui, tokiu budu užczėdysit sau laiką ir kasztus prisutimto, o pinigai wisi bus gražiai mums priduoti. Wincas Kudaruskas yra tikru "Lietuvos" agentu ir nieks nepri-walo bijotis jam pinigų duoti, mes už jį atsakome. Teiņogi gra-lite gaut pas jį wisokių koigų ir kitokių daiktų pirkti.

"LIETUVOS" ISZDAWYSTĖ.

Laiszkai ant paczo.

63 Baskowski Jos 187 Kuti Anna
64 Baskowski Barbara 188 Lawrycia B.
65 Baskowski Jan 189 Loschner Anton
66 Baskowski Andre 190 Karsowicz Frank
67 Baskowski Jan 191 Niska Josef
68 Baskowski Josef 192 Niska Josef
69 Baskowski Jan 193 Niska Josef
70 Baskowski Jan 194 Niska Josef
71 Baskowski Jan 195 Niska Josef
72 Baskowski Jan 196 Niska Josef
73 Baskowski Jan 197 Niska Josef
74 Baskowski Jan 198 Niska Josef
75 Baskowski Jan 199 Niska Josef
76 Baskowski Jan 200 Niska Josef
77 Baskowski Jan 201 Niska Josef
78 Baskowski Jan 202 Niska Josef
79 Baskowski Jan 203 Niska Josef
80 Baskowski Jan 204 Niska Josef
81 Baskowski Jan 205 Niska Josef
82 Baskowski Jan 206 Niska Josef
83 Baskowski Jan 207 Niska Josef
84 Baskowski Jan 208 Niska Josef
85 Baskowski Jan 209 Niska Josef
86 Baskowski Jan 210 Niska Josef
87 Baskowski Jan 211 Niska Josef
88 Baskowski Jan 212 Niska Josef
89 Baskowski Jan 213 Niska Josef
90 Baskowski Jan 214 Niska Josef
91 Baskowski Jan 215 Niska Josef
92 Baskowski Jan 216 Niska Josef
93 Baskowski Jan 217 Niska Josef
94 Baskowski Jan 218 Niska Josef
95 Baskowski Jan 219 Niska Josef
96 Baskowski Jan 220 Niska Josef
97 Baskowski Jan 221 Niska Josef
98 Baskowski Jan 222 Niska Josef
99 Baskowski Jan 223 Niska Josef
100 Baskowski Jan 224 Niska Josef

GEOGRAFIJA

ARBA

MOKSLAS APIE ŽEME.

II DALIS.

(Tęsa).

Vakarini Kordiljerų atžala nesiekia Didžiojo oceano, bet palieka ruina dėl trečios kalnų eilės *Kabifor-nizskais kalnais* vadinamos; tų kalnų eilę nuo Sierra Nevada atidalina pailga Kalifornizska klonis, susidedan-ti isz klounų upių *Sacramento ir Joaquimo*; ji labai waisinga.

Mississippi žemuma, tarp Uolinų ir Allegany kalnų; ją upė Mississippi padalina į dwi dalis: rytini dalis žemesni, turi daug didelių girių, kurių wietą, juo toliaus į rytus, užima dirbami laukai; wakarini dalis kyla palengva augstyn prie Uolinų kalnų, daug augstesni, sausa, truksta czia girių, bet užtai yra žole apžėlę stepai prerijos wadinami, ant kurių ganosi likucziai *bizonu* ir gyvena nuozni indijonai; kaip wienus, teip ir kitus stumia vis toliaus į nevaisingius plotus atėję czia baltwėdziai kolonistai.

Upė *Mississippi* prasideda kalnuotoj wietoj netoli Superior azero, darancio sziaurini rubežių žemumos; isz deszinės pusės įpuola į ją isztekanti isz Uolinų kal-nų upė *Missouri*, kuri teip daugumų gabenamų wandenų ir sawo ilgii pereina Mississippi, bet susiliejęsi su paskutine nužudo sawo vardą. Netoli susijungimo a-biejų upių įpuola isz kairės pusės *Illinois*, o dar žemiaus – *Ohio* su *Tennessee*; paskutinės upės turi didelę werte del prekybos, kadangi jos kanalais jungiasi su siste-ma upės, Szvento Laurino ir su kitoms upėms Atlantizs-kos žemumos. Toliaus į pietus, Mississippi dar prima isz deszinės pusės upes: *Arkansas ir Raudonąją upę (Red River)*; už įpuolimo paskutinės prasideda klampynės *Mississippi deltos*, kur augina cukrines lendres, bet kli-matas czia drėgnas ir nevskeias, beveik nepasillauja drugių ir sziltinės; delta ta isplauja paweiaksle w-nago nagų toli į jures, upė plankia trimis atzalomis. Ilgis Mississippi ir Missouri pereina 900 mylių, yra tai todėl ilgiausia upė ant musų žemės ir turi labai didelę werte del prekybos, kadangi ji plankia per waisingus krasztus, kuriems palengvina sugabenimą produktų į por-tinius miestus, isz kur juos jurių laiwei gabena toliaus į užrubežius.

Allegany kalnai susideda isz daugelio paralelizskai bėganczių kalnų eilių, kurių wirsunės iszkyla iki 6600 pėdų augszcziaus jurių wandenų pawirsziiaus, trunkias isz pietwakarų į sziaurritus prie Szvento Laurino užtakos, iszrėzyti jie dangelio upių tekanczių į Atlantiką. Kalnuose tuose yra anglių, geležies, kalkių, kerosino ir kitokios kastynės.

Atlantizska žemuma užima Atlantizsko oceano pak-rantes nuo Allegany kalnų iki oceano, į pietus pereina į Floridos pusallį ir susiduria su žemuma upės Mississippi. Krasztas tas lyg tyczia gamtos priaitikytas dėl žmonių susineszių; isz wienos pusės turi Atlantizs-ką oceaną, kuris jungia Ameriką su augszcziausiai kul-turizskai stowinezia Europa, isz kitos pusės daugelį tekan-czių į tą oceaną tinkanczių laių plaukimui upių, kaip antai: *Connecticut, Hudson, Delaware, Susquehanna ir Potomac* perkertanczių Allegany kalnus ir priartinanczių krasztus Mississippi žemumos prie Atlantiko pakranczių.

Suwienytos Wieszpatystės turi nuo geriausias gamtos suteiktas sanlygas ant nuolatinio kilimo; plotai jų užimanti yra tarp dwiejų didziausių oceanų, kurie sujungti sziaidien geležinkeliais; oceanai tie palengvina preky-bą su wisais musų žemės krasztais, widuriniai gi wandens, kaip dideles upes ir azerai, lengvina widuriuose žmonių susineszius ir prekybą, lengvina widurių gywentojams gabenti atliekamus iszdirbimus ir produktus į portus, isz kur laiwei gali jau juos wėti po visus musų paswieczio krasztus. Daugumas akmeinių anglių, geležies, kerosi-no ir kitokių mineralų Allegany kalnuose prasideda prie augimo pramonės rytiniuose sztetuose, aukso ir cidabro kastynės Kordiljerų kalnuose patruakia daug kolonistų į wakarinius sztetus; drėgnas klimatas ir waisingumas visos Mississippi klonies lengvina kolonistams augini-mą wisokių žemės waisių, sziauriniuose kwiecziu ir kitokių szaltenszių krasztų augimę, pietuose gi tabako, medvil-nės, pradadant nuo 35° geografizkos sziaurinės platumos, dar toliaus į pietus, itakoj upės Mississippi, Floridą – cukrinių lendrių, ryžių, citrinų ir kitokių pietinių krasztų waisių. Apart to, stoka galingų kaimynų ne reikalauja didelių pinigų ant užlaikymo skaitlingos ka-riauunos; jeigu Amerika, sekdama paweiaks Europos wiesz-patszių, pradėtų platinti sawo valdys kietuose krasztuose, žinoma, tas turėtų persikeisti, ant apgynimo tų waldybių reiktu skaitlingos kariauunos, ant ko reiktu dang pinigų apversti.

Ant tų tai plotų, iszpradzių Atlantiko pakrantėse, apsigyveno angliškii kolonistai; pajutę sawo galybę, nenorėdami neszi raiszcziai ant jų Anglijos užkrautu, isz-siluiosaw isz po jos waldzių ir isz senu angliškų koloni-jų susitwėrė daug wieszpatystzių, isz kurių kiekwiensawo widuriuose rėdosi pagal sawo tiesas, rubežiai jų atidalyti tiesiomis linijomis teip, kaip wteriant wieszpatys-tę, patiko jos uždėtojams. Pietinės wieszpatystės, kaip esancijos sziltensiniuose krasztuose, turėjo dideles plantaci-jas cukrinių lendrių ir medwilynės, ant apdirbimo kurių reikėjo daug žmonių rankų, bet tų per dang czia ne buvo, todėl plantatoriai pietinių sztetų, ant atlikimo tų darbų, parsigabeno wergus negrus, kuriuos pirkdavo kaip ir ki-tokius naminius gyvulius nuo tam tikrų wergų prekęjų. Sziauriniai sztetai prie auginimo kwiecziu ne reikalavo wergų, todėl jie pakėlė balsą priesz laikymą wergų pietiniuose sztetuose; isz to užgimė kruwina karė tarp pietinių ir sziaurinių sztetų, sziauriniai pergalejo ir wergu-vė Suwienytose Wieszpatystėse likosi ponakinta, nors rods ne suwisi, kadangi wieton pirkti nuo prekęjų negrus wergus, sziaidien kapitalizty wergais yra czia beveik wisi darbinjka; niekur gal daugias kapitalistai ne įgijo to-kios galybės, kaip Amerikoje, niekur darbinjkas nėra teip kapitalisto prispauistas kaip Amerikoje, niekur dau-gias tiesos ant wisų labo iszduotos nėra teip lauzomos, jeigu jos kuom nors užstoja kapitalistams kelią, kaip Amerikoje.

Pirmutiniai kolonistai, kaip paminėjome, buvo czia anglijonai, rods pirma buwo prie Atlantiko ir holandizs-kos kolonijos, bet jas greitai jie anglijonams pawėdė. Dabar, apart anglijonų, yra czia beveik isz wisų musų žemės krasztų ateiviai, po anglijonų yra daugiasiai airių, ir wokieczjų, ne mažai czia yra ir lenkų. Lietuviai ne nuo

seniai pradėjo į Amerika keliauti, bet dabar jau jų ga-lima skaityti apie 100000; daugiasiai jų yra Pennsylvanijoj ir kituose rytiniuose sztetuose. Wisi tie tautiszki gaivalai, atkakę isz sawo tewynės, apsigywenę Suwienyto-se Wieszpatystėse, žudo sawo tautystę, jau trečia gentkartė užmirsza sawo prigimta kalbą, pawirsta į tikrus amerikonus, teip wadinamus Yenkees (indijo-nai teip isztaria wardą "english", nuo tos tai indijonų isz-tarmės ir paeina amerikonų wardas). Ant viso Suwieny-tų Wieszpatystzių ploto, beveik teip didelio kaip wisi Europa, pagal paskutinį žmonių suskaitymą, yra 72000 000 gywentojų, taigi iszpuola, kad jos beveik 6 kartus mažias apgyventas negu Europa. Suwienytos Wieszpa-tystės dalinasi į atsikiras wieszpatystes, arba sztetus, ku-rios kiekwiensawo widuriuose rėdosi pagal sawo tiesas.

1. *Sziaurritines wieszpatystes*, kurių sziaurini dalis wa-dinasi Nauja Anglija, užima pakrantes tarp Atlantiko ir upės Szvento Laurino, į pietus traukiasi teip toli, kaip toli prie krantų yra gilesni jurių isplijovimai ir už-takos, taigi iki užtakos Chesapeake. Sztetai tie wienus szo-nu nukreipti į Europą, turi daug tinkanczių užtakų, wi-duriuose gi, Allegany kalnuose, daug wisokių mineralų, kaip antai: geležį, akmenines anglis, kerosiną ir t.t. turi daug wisokių fabriky, iszdirbystę czia augstai pakilus.

Wieszpatystės tos yra szitos: *Massachusetts* (iszsitaria Messeczuzets); nuo czia pra-sidėjo kolonizacija, todėl jau dabar gana tirsztai apgy-wenta, yra czia gana dideli miestai: *Boston* turi su wirs-zum pusę milijono gywentojų, *Lovell* pagarsėjęs sawo isz-dirbimais isz medwilynės.

New York, perkirstas upė Hudson, kuri tyczia nu-kastais kanalais jungiasi su sistema upės Szvento Lau-rino. Itakoj upės Hudsono yra didziausias Amerikos miestas, *New York*, kurisai, prijungęs aplinkinius miestus, kaip antai *Brooklyną* ir mažesnius, pagal skaitlių gywento-jų, užima antrą wietą tarp wisų musų žemės miestų: tikt Londonas turi daugias už *New Yorką* gywentojų. *New York* turi dabar 3½ milijono gywentojų. Toliaus į sziaurius, prie azerio Erie, yra miestas *Buffalo*, turintis apie 300000 gywentojų.

Pennsylvanija (Penno giria), teip praminta nuo pir-mutinio kolonisto, Penno, kurisai czia giriose apsigy-weno. Turi ji daugiasiai anglių kastynių, ne truksta teiņogi geležies ir kerosino kastynių. Isz wisų wieszpa-tystzių, czia iszdirbystę augzcziausiai yra pakilus. Isz miestų didziausias yra *Philadelphia*, prie itakos upės Delaware, turi 1½ milijono gywentojų. *Pittsburg*, apskritij didziausii anglių ir geležies kastynių, turi apie 300000 gywentojų.

Maryland pagarsėjęs didelėmis tabako plantacijoms. Portas ant iszgabenimo wietinių produktų yra miestas *Baltimore*, prie Chesapeake užtakos, netoli itakos upės Susquehannos, turi apie 600000 gywentojų.

Netoli nuo czia, ant upės Potomac, yra distriktas Kolumbija, kur yra sostapylė wisų Suwienyty Wieszpa-tystzių, miestas *Washington*, ne prigulintis nė prie jo-kios wieszpatystės, turintis apie 300000 gywentojų; jame gyvena žmonių balsais nuo wisų wieszpatystzių iszrinktas ant 4 metų prezidentas. Czia susirenka nuo wisų wiesz-patszių pasiuntiniai ant apkalbėjimo ir nusprendimo apie užrubežinius reikalus, arba apie reikalus apėinan-cias visas wieszpatystes; czia gyvena pasiuntiniai arba ambasadoriai swetinių wieszpatystzių ir wisų Suwienyty Wieszpatystzių ministeriai, kuriuos sau prezidentas iszsi-renka.

Kitos tos dalies wieszpasystės, nors niekuom neatsižy-minczios, yra: *Delaware, New Jersey, Connecticut, Maine, Vermont, New Hampshire*.

2. *Pietritines ir pietines wieszpatystes* traukiasi iszgilai zemų pelkiuoty jurių pakranczių; traukiasi į pietus nuo Chesapeake užtakos iki itakoj upės Rio del Norte (Sziaurinės upės). Czia rods mažai žemę yra mineralizskų tur-tų, bet užtai wisi krasztai prie jurių yra neispasakytai waisingi, turi karsztą klimatą; nėra dideles pramonės, užtai gywentojai turi dideles plantacijas *tabako, medwilynės, ryžių, ir cukrinių lendrių*. Tose wieszpatystėse, plan-tatoriai ant darbų ant plantacijų iki 1862 m. laikė negrus wergus, kuriuos atgabendawo isz Afrikos tam tikri žmo-nių prekęjai. Nors po paskutinei naminei karui wergu-vė ir pietinėse wieszpatystėse likosi panaikinta, bet ir dabar czia dideli gywentojų dalis susideda isz buwsių negrų wergų ir isz maiszytų rasų, arba teip wadinamų *mulatu*.

Wieszpatystės tos Suwienyty Wieszpatystzių dalies yra szitos: *Vakarini ir Pietini Wirginia* turinti dideles tabako plantacijas, *Sziaurini ir Pietini Karolina, Georgia, Florida, Alabama, Mississippi, Louisiana*, turinčios medwilynės, cukrinių lendrių plantacijas. Didziausias miestas tuose krasztuose yra *New Orleans*, prancuzų už-detas, sziaidien turi su wirszum 300000 gywentojų, nors klimatas czia labai ne sveikas. *Texas* tikt pakrantes turi žemas, toliausgi nuo jurių traukiasi jau prerijų plotai, ant kurių ganosi dideles puslaukinių galvijų bandos. Geriausias portas Texase yra miestas *Galveston*.

3. *Widurines wieszpatystes*, tarp upės Mississippi ir *Alle-gany kalnu*. Tuose plotuose yra žemdarbizkos wieszpatys-tės, kurios parupina duoną beveik wisam swietni, toms swetimoms wieszpatystėms, ypacz gi Europai, kur, dėl per-tirszo apgywenimo, daugeliu krasztų sawo locnų laukų produktų ant gywentojų maisto neuženka; yra czia dar diktai ir girių, bet jų plotai nuolatai mažinasi, iszkirtus girias, vis daugias žemės plotų pawirsta į apdirbamus laukus; yra czia teipgi turtingos *anglių, geležies, vario ir szwino* kastynės; ant iszwežio atliekamų produktų yra geri wandeniniai keliai: į pietus upė Mississippi, į sziaurius didieji azerai ir upės sistemo Szvento Laurino ir kanalai jungianti tuos krasztus su upėmis tekancziomis į rytus, į Atlantizską oceaną.

Wieszpatystės toj dalyj yra: *Michigan*; tarp didziųjų azerų; didziausias miestas yra *Detroit*, turintis apie 300 000 gywentojų. *Wisconsin*, į wakarų nuo pirmutinio, tarp azerų *Michigan* ir *Superior*. Didziausias miestas yra *Milwaukee*, turintis 450000 gywentojų, daugiasiai vo-kieczjų. Swarbiausia wienok isz wieszpatystzių yra *Illinois*; miestas *Chicago*, teip pagal sawo prekybą, kaip ir pagal skaitlių gywentojų, užima antrą wietą Amerikoje, gywentojų turi su wirszum 1700000. Laiwei azerais atplau-kia czia tiesiog isz Europos arba isz kitų krasztų, isz czia bėga dangybė geležinkelių į visus Amerikos krasztus. *Chicago* yra, teip sakant, widurių jawų prekstos, yra czia ir didziausias ant swieto pjowinyczios. Wieszpatystė *Ohio* perkirsta nuo to paties wardo. Gywentojai augina daug kornų, kuriats peni kiaules. Didziausias miestas yra *Cincinnati*, turintis apie 400000 gywentojų. Wieszpa-tystės *Tennessee* ir *Kentucky* augina tabaką. *Minnesota* ir *Iowoj* yra geležies ir anglių kastynės.

(Toliaus bus)

